

Septemvirorum Electorum. Abbas enim Urspergensis disertis verbis scribit, in electione Henrici V ducem Saxoniam non adfuisse, quod senectute impediretur. Ex quo intelligimus, eum adesse debuisse; et vel per legatos, aut epistolam adfuisse; vel certe juri suo cecidisse. In electione autem Chunradi III. scribit Otho Frisingensis loco notato, ducem Saxoniam, qui exspectatus non fuerat, eam electionem pro illegitima, atque irrita habuisse: quamvis postea pro bono pacis assensum præbuerit, et electionem factam suo etiam calculo confirmaverit.

Altera responsio esse posset, sanctionem illam a Gregorio V Pontifice, Othone III. imperatore consentiente, factam esse; sed non continuo omnes partes ejus decreti in mores induci potuisse. Quatuor enim ejus decreti videntur esse partes: Una, ut non hæreditate, sed electione ad imperium veniatur. Altera, ut soli principes, non etiam populus eligat. Tertia, ut ii principes, Germani sint, ad quos nimirum initio translatum imperium fuerat. Postrema, ut non omnes principes Germani, sed sex dumtaxat aut septem imperatorem eligant. Et quidem pars prima jam antea in usu esse cœperat, sed tunc primum sanctione stabilita esse videtur. Nam in familia Caroli Magni imperium hæreditarium fuerat usque ad Ludovicum Arnulphi imperatoris filium, deinceps electio locum habuit. Verumtamen certum decretum, ut electione dumtaxat, non propagatione naturali ad imperium veniatur, nullum legitur exstitisse ante Othonis III. tempora. Meminit hujus rei Otho Frisingensis lib. II. de rebus gestis Friderici I. cap. 2. Id juris, inquit, Romani imperii apex, videlicet non per sanguinis propaginem, sed per principum electionem reges creare, sibi tamquam ex singulari vendicat prærogativa. Meminit ejusdem Innocentius III. Pontifex in epist. supra notata ad ducem Thuringiam, ubi monet principes, ut caveant, ne jus suum eligendi regem Romanorum amittant, si sæpius filios parentibus in imperio succedere patiantur.

Altera item decreti illius pars continuo a morte Othonis III. usu recepta est. Nam usque ad illud tempus, non soli principes, sed universus populus ad electionem convenire solitus erat. Chunradum enim, qui Ludovico Arnulphi imperatoris filio successit, omnis populus Francorum et Saxonum elegit, teste Vitichindo lib. I. rerum Saxoniarum, et

Luithprando lib. II. cap. 7. rerum in Europa gestarum. Henricum successorem Chunradi ab omni populo Francorum et Saxonum regem creatum, scribit idem Vitichindus in eodem lib. Othonem Magnum, Henrici regis filium, ab universo populo electum, Vitichindus lib. II. ejusdem operis testatur. Othonem II. regem appellatum ab omni populo, omnibusque proceribus scribit Continuator Reginonis in Chronico anni 961. Othonem III. regem creatum a Germanis, qui tum frequentes Romam aderant, ubi paulo ante Otho II. obierat, testatur Platina in vita Benedicti VII. Deinceps autem (quod sciam) electioni populus numquam interfuit, sed valuit decretum, ut soli principes regem eligerent.

Tertia porro pars, ut soli Germani, non etiam Itali interessent, diu postea vim suam obtinuit; et quoniam hoc loco Illyricus more suo mendacia admiscet, paucis ea refutanda sunt. Sic igitur ille pag. 130: « Illud, inquit, non possum bona conscientia reticere, nequaquam probandum esse, quod Onuphrius iste indicans, quinam ab initio, ante constitutos septem Electores, Imperatores elegerint, primo loco inter illos vetustiores Electores nominat Pontificem, seu ejus legatos, secundo Comitem Taurinensem, et Marchionem Montisferrati; quibus in genere addit. Et alii quidam Itali: postea deram illis adjungit omnes principes Germaniam. Hanc suam enumerationem cum profiteatur se veterum historicorum testimoniis probare vellet, proferatque multorum dicta; nec unus quidem ex illis, vel Pontificem, aut Pontificis legatos, vel aliquem Italicum principem imperatorum electioni interfuisse testatur: sed tantum Germanicos principes, omnes uno ore testantur elegerisse Imperatorem ». Ego vero numquam credidissim, Illyricum tam fuisse mendaciorum amicum, ut etiam diceret, se non potuisse bona conscientia ea reticere, quæ sunt mendacia manifesta. Quid enim hoc aliud significat, nisi non potuisse eum bona conscientia non mentiri? Audi enim veteres historicos inter electores imperatoris modo Romanum Pontificem, modo ejus legatos, modo Italicos principes numerantes. Abbas Urspergensis in Chronico anni 1053: Filium, inquit, suum Henricum, Romani Pontificis, cunctorumque Pontificum, et principum regni electione regem constituit. Continuator Sigeberti in Chronico anni 1126: Mense Augusto, inquit, legati

Apostolicæ Sedis, et Archiepiscopi cum Episcopis et Optimatibus imperii ex condito convenientes Moguntiam, constant sibi et toti Romano imperio de substituendo rege. Lotharius dux Saxonum, vir sapiens, et industrius, et ecclesiastico juri devotus, præpotens divitiis et victoriis, omnium consensu eligitur. Otho Frisingensis lib. II. de rebus gestis Friderici I. cap. 1: Anno, inquit, ab Urbe condita 1800, ab Incarnatione vero Domini 1152, decedente ab hac luce, vernali tempore, id est, sexta feria proxima, ut dictum est, post caput jejunii, in civitate Bambergensi piissimo rege Chunrado III. Nonas Martii, id est, tertia feria post Oculi mei, in oppido Franconefurt, de tam immensa Transalpini regni latitudine universum (mirum dictum) principum robur, non sine quibusdam ex Italia baronibus, tamquam in unum corpus coadunari potuit, ubi cum de eligendo principe primates consultant (nam id juris Romani imperii apex, videlicet non per sanguinis propaginem descendere sed, per principum electionem reges creare, sibi tamquam ex singulari vendicat prærogativa), tandem ab omnibus Fridericus Suevorum dux Friderici ducis filius, petitur, cunctorumque favore in regem sublimatur. Hæc ille. Idem Otho Frisingensis lib. VII. hist. cap. 22: Chunradum, inquit, imperatoris Henrici sororium, præsentem Theoduno Episcopo Cardinali, ac S. R. E. Legato, Summi Pontificis, ac totius Romani populi, urbiumque Italiae assensum promittente, nonagesimum tertium ab Augusto regem creant. Hæc ille.

Habemus igitur Romanum Pontificem per se, vel per legatos, necnon Italicos principes cum Germanis aliquando electioni interfuisse. Postea tamen, ut diximus, paulatim solis Germanis principibus id juris relictum est, ut regem Romanorum eligerent; Romanus autem Pontifex electione confirmata, eundem ad imperium promoveret: ut Innocentius III. apertissime constitetur in epistola ad ducem Thuringiam, unde exstat cap. Venerabilem, de elect.

Postremam decreti illius partem, quæ numerum Electorum ad septenarium redigit, post electionem Friderici II, usu recipi cœptam esse constat ex omnibus historicis, qui post illa tempora scripserunt. Credibile vero est, constitutionem istam, quatenus excluderat omnes principes ab electione, septem dumtaxat exceptis, ideo non fuisse initio

admissam, quia odiosa erat, et nec principes facile se patiebantur excludi, nec imperator audebat tot principes sibi infestos reddere: sed tamen occasione schismatum, quæ temporibus Friderici II. in imperio quotidie exoriebantur, tandem aliquando omnium consensu esse receptam.

CAPUT III.

Electores imperii non ab Othone III imperatore, sed a Gregorio V Pontifice Maximo institutos ostendit.

Sed jam Aventino, atque Onuphrio dimissis, ad Illyricum veniamus. Institutos igitur septem Electores antiquis temporibus non negat Illyricus; id unum negat, eam constitutionem Summi Pontificis auctoritate factam esse, remque totam imperatori adscribit. Nos contra summam rei Pontificis Maximo tribuimus, etsi consensum quoque imperatoris adhibitum non negamus. Quia vero quæstio historica est, atque a testium idoneorum fide et multitudine pendet, proferamus nos primum testes nostros, deinde quid Illyricus adferat videamus.

Primus igitur testis sit Innocentius III, quem Illyricus pag. 120. testem esse dicit omni exceptione majorem. Is enim disertis verbis testatur, a Sede Apostolica ad certos Germaniam principes potestatem eligendi regis Romanorum pervenisse: « Verum (inquit in epist. ad ducem Thuringiam, unde exstat cap. Venerabilem, de elect.) illis principibus jus et potestatem eligendi regem, in imperatorem postmodum promovendum, recognoscimus ut debemus, ad quos de jure, et antiqua consuetudine noscitur pertinere: præsertim cum ad eos jus et potestas hujusmodi ab Apostolica Sede pervenerit, quæ Romanum imperium in persona magnifici Caroli a Græcis transtulit in Germanos ». Hæc ille; qui etsi non meminit Gregorii V, tamen id affirmat quod potissimum hoc loco probare contendimus. Innocentium sequuntur ex Italicis, et Gallicis scriptoribus Henricus Hostiensis, S. Thomas Aquinas, B. Augustinus Triumphus, Alvarus Pelagius, et Joannes Villanus, supra citati: necnon Philippus Bergomensis lib. XII. supplement. Chronicon. Blondus Flavius lib. III. Decadis 2. Baptista Platina in vita Gregorii V. Raphael Volaterranus lib. XXII. Anthropologia: Polydorus Virgilius lib. IV. de Inventoribus

rerum, cap. 7. alias 10. Item Joannes Andreas in cap. Ad Apostolicæ, de sent. et re judic. lib. vi. et in cap. Venerabilem, de elect. Card. Florent. in idem cap. Venerabilem, §. 1. col. 3. in vi. quæst. num. 7. Albericus in l. Bene a Zenone, num. 5. de de quadrien. præscript. Baldus in sua Margarita, verbo, Annus. S. Antoninus par. 3. tit. 22. cap. 5. §. 13. Andreas Alciatus (quem virum doctissimum, atque historiarum peritissimum vocat Illyricus pag. 57.) in Commentario legis, Bona civitatis, ff. de verbor. signif. et in lib. de singulari certamine c. 32. Multi præterea cum jureconsulti, tum historici, quos longum esset recensere.

Ex Germanis habemus in primis Jordanum quemdam, quem ipse Illyricus citat pag. 90. cujus hæc sunt verba in lib. de Translat. imperii: « Factum est, quod Sereniss. Carolus Magnus imperator de consensu, et mandato Romani Pontificis ordinationem sibi divinitus inspiratam instituit, et præcepit ut imperium Romanorum apud electionem canonicam Principum Germanorum in perpetuum remaneret ». Hæc ille. Certe autem si Carolus imperator jussu Romani Pontificis electores imperatoris instituit, ejus institutionis auctor primus, ac præcipuus Summus Pontifex fuit. Siquidem in re quavis, major est auctoritas ejus qui jubet, quam ejus qui alterius jussu exequitur.

Neque hoc Jordani testimonium pugnat cum eo, quod alii fere omnes scribunt, tempore Othonis III, qui ducentis annis Carolo Magno posterior fuit, eam sanctionem editam. Nam Carolus Magnus instituit quidem, ut electio penes principes esset; sed neque dignitatem electorum ad certos principes restrinxit, neque voluit ut electio locum haberet, nisi deficiente successione legitima filiorum. Constat enim, ut supra diximus, imperium hæreditarium fuisse Caroli Magni filiis et nepotibus; temporibus autem tertii Othonis, Gregorius V Pontifex, hæreditaria successione exclusa, solam electionem certorum principum in imperio locum habere voluit.

Jacobus Wymphelingius, auctor item Germanus, in Epitome rerum Germanicarum cap. 20. sic ait: Gregorius cognita imperii imbecillitate, varietateque fortunæ, utque is, qui cæteris virtute præstaret, præesset etiam dignitate, sanctionem tulit, haud ab-

nuente Othone, de imperatore deligendo, anno Christi 1002. quam usque ad nostra tempora servatam videmus, videlicet solis Germanis licere principem eligere, qui Cæsar, et Romanorum rex appellatus, tum demum imperator et augustus haberetur, si eum Romanus Pontifex inunxisset.

Albertus Krantzius et ipse Germanus lib. iv. Saxonie cap. 25: Gregorius, inquit, ad undecimum, quo abfuerat, mensem restitutus, acerrimam de accepta a Romanis injuria ultionem sumpsit. Paulo enim postea quam redierat, eam fecit de imperatoris electione sanctionem, quam hucusque per annos jam quingentos servatam videmus, solis licere Germanis, qui inde Electores sunt dicti, principem deligere, qui Cæsar tunc, et Romanorum rex dictus, si a Romano Pontifice coronabitur, imperator augustus appelletur.

Joannes Naclerus natione Germanus, in ii. volumine Chronographiæ, generat. 34. ita scribit: Salvati potest, quod ex monumentis Aquilegensis Ecclesiæ traditum invenitur, sanctionem de imperatore a Germanis deligendo, Silvestri temporibus factam esse. Nam etsi Gregorius sanctionem instituerit, ille tamen Silvester electionem primam juxta sanctionem factam approbavit. Et infra: Anno salutis secundo supra millesimum, Othone III, mortuo, Germani Electores concessio juri per sanctionem Gregorii V et Othonis III, primum innitentes, Henricum ducem Bavarie, comitem Bambergensis, Claudium postea dictum, Cæsarem declarant. Hæc ille.

His adde Joannem Carionem lib. iii. Chronici, et Joannem Cuspinianum in vita Othonis III. et ipsum Illyricum cum collegis suis Magdeburgensibus Centuriatoribus: omnes enim isti disertis verbis docent, aut Gregorium Pontificem, aut certe Othonem, ope et auctoritate Gregorii sanctionem illam de Electoribus edidisse. Ac ut Illyricus intelligat quanti faciamus gravissimam ejus, collegarumque ipsius auctoritatem, testimonium jam antea in 4. cap. adscriptum, hoc etiam loco in ejus gratiam iterum adscribemus. Sic igitur habet centur. 10. cap. 10. col. 546. « Gregorius suam patriam insigni aliqua dignitate ornaturus, sanxit, ut penes solos Germanos jus esset eligendi regem, qui post diadema a Romano Pontifice acceptum, imperator et augustus appellaretur ». Hæc ille.

Accedant postremo duo gravissima testi-

monia, unum concilii generalis, alterum ipsorum imperii Electorum. Exstat enim in Clementina, Romani principes, de Jurejur., decretum concilii Viennensis generalis, in quo hæc habentur verba: « Ecclesia Romana a Græcis imperium transtulit in Germanos, et ab eadem ad certos eorum principes jus et potestas eligendi regem, in imperatorem postmodum promovendum, pervenit ». Exstat item Electorum imperii publicum instrumentum ad Nicolaum III. Pontificem missum, quod, ad majorem rei fidem, totum hoc loco subjiciemus, descriptum ex autographo, quod Romæ in arce Sancti Angeli conservatur.

INSTRUMENTUM PUBLICUM GERMANORUM PRINCIPUM.

« Nos principes imperii universis præsentem paginam inspecturis. Complectens ab olim sibi Romæ Mater Ecclesia quadam quasi germana charitate Germaniam, illam eo terreno dignitatis nomine decoravit, quod est super omne nomen, temporaliter tantum præsentium super terram, plantans in ea principes tamquam arbores præelectas, et rigans illas gratia singulari, illud eis dedit incrementum mirandæ potentie, ut ipsius Ecclesiæ auctoritate suffulti, velut germen electum per ipsorum electionem, illum, qui fræna Romani teneret imperii, germinarent. Hic est illud luminare minus in firmamento militantis Ecclesiæ, per luminare majus, Christi Vicarium, illustratum. Hic est, qui materiale gladium ad ipsius nutum excutit et convertit, ut ejus præsidio pastorum Pastor adjutus, oves sibi creditas spirituali gladio protegendo communiat, temporali refrænet, et corrigat, ad vindictam malefactorum, laudem vero erudentium et honorum. Ut igitur omnis materia dissensionis et scandali, seu etiam rancoris occasio inter ipsam Ecclesiam et imperium auferatur, et ii duo gladii in domo Domini constituit, debito fœdere copulati, se ipsos exerceant, in utilem reformationem regimini universi, et nos in actu voluntatis et operis inveniamur filii devotionis et pacis, qui tam Ecclesiam, quam imperium confovere tenemur: Quicquid per Dominum nostrum R. Dei gratia Romanorum regem semper augustum sanctissimo Patri et Domino nostro D. Nicolao Papæ III ejusque successoribus, et ipsi Romanæ Ecclesiæ recognitum, confirmatum, ratificatum, innovatum, de novo donatum, declaratum,

sive concessum, juratum et actum seu factum est per privilegia, vel quæcumque alia scripta quorumcumque tenorum super recognitionibus, ratificationibus, approbationibus, innovationibus, confirmationibus, donationibus, concessionibus, et factis, seu gestis tam aliorum imperatorum, et regum Romanorum prædecessorum regis ejusdem, quam ipsius regis, et specialiter super fidelitate obedientia, honorificentia, et reverentia per Romanos imperatores et reges Romanis Pontificibus, et ipsi Ecclesiæ impendendis, ac possessionibus, honoribus, et juribus ejusdem Ecclesiæ. Et nominatim super tota terra quæ est a Radicofano, usque Ceperanum, Marchia Anconitana, Ducatu Spoletano, terra Comitissæ Matildis, civitate Ravennæ et Emilia, Bobio, Cesena, Foropopuli, Forlivo, Faventia, Imola, Bononia, Ferrara, Comaelo, Adrianis, atque Gabello, Arimino, Urbino, Monteferetri, Territorio Balnen., Comitatu Brettenorii, Exarchatu Ravennæ, Pentapoli, Massa trabaria cum adjacentibus terris, et omnibus aliis ad prædictam Ecclesiam pertinentibus, cum omnibus finibus, territoriis, atque insulis in terra marique ad provincias, civitates, territoria, et loca prædicta quoquomodo spectantibus, necnon super civitate Romana, et regno Siciliæ, cum omnibus ad ipsam spectantibus tam citra Farum, quam ultra, Corisca quoque, atque Sardinia, et cæteris terris, ac juribus ad ipsam Ecclesiam pertinentibus: Nos nostri nomine principatus in omnibus et per omnia approbamus, et ratificamus, ac iisdem omnibus, et singulis, et quibuscumque aliis super eisdem per eundem regem quoquomodo factis, et in posterum faciendis, voluntatem nostram, assensum, atque consensum unanimiter et concorditer exhibemus. Et promittimus, quod contra præmissa, vel aliquid præmissorum, nullo unquam tempore veniemus; sed ea omnia et singula pro posse nostro procurabimus inviolabiliter observari, et ut hæc nostra voluntas, approbatio, ratificatio, assensus, consensus, atque promissio a nobis eisdem Romanis Pontificibus, et Ecclesiæ in perpetuum observentur, hoc præsens scriptum inde fieri fecimus, nostrorumque sigillorum munimine roboratum. Actum et datum Anno Domini MCCLXXIX. Indictione VII. regnante Domino nostro prædicto D. R. Romanorum rege glorioso regni ejus anno sexto.

Hos igitur nos testes habemus, Pontifices,

concilia, principes, theologos, jureconsultos, historicos, eosque veteres, et recentiores; Germanicos et Italicos.

CAPUT IV.

Objectiones Illyrici dissolvit, ac mendacia plurima auctoris ejusdem detegit, et redarguit.

Nunc vero quid pro se adferat Illyricus videamus; sic igitur præfatur pag. 89. « Restat ut dicatur de Electoribus, et jure electionis novi imperatoris, decedente priore. Nam hic quoque, ut ubique alibi, Pontificiorum parasitorum mendacia grassantur. Dicunt enim, quod imperante Othone III, Gregorius V. Germanus, male a Romanis tractatus, suaque sede pulsus decretum tulerit, quod septem Germani principes, loco Romani populi, senatusque imperatorem in perpetuam posteritatem eligere deberent. Quod eorum figmentum mox evidenter, Deo dante, redarguemus ». Hæc est Illyrici præfatio: quæ si vera sit, necesse jam erit, ut idem Illyricus fateatur, non modo paucos quosdam scriptores Italicos, sed etiam multos Germanos, et ipsos Electores, atque adeo Illyricum, et collegas ejus fingere, ac mentiri, ut Romani Pontificis gratiam aucupentur. Sed videamus quam evidenter Pontificiorum parasitarum (ut ipse vocat) figmentum redarguat.

Primo loco testem producit Jordanum, qui in lib. de translatione imperii scribit a Carolo Magno Electores institutos. At idem Jordanus addit, id fecisse Carolum de consensu et mandato Romani Pontificis, ut supra ex verbis ejus ostendimus. Neque nos terret Illyrici annotatio illa: « Supposititium plane videtur esse illud verbum, de mandato Papæ; nam tunc Papæ fuerunt subditi jurati principum Romanorum, atque adeo Caroli ipsius; non autem eorum domini, qui aliud eis mandare possent, aut auderent ». Hæc, inquam, annotatio nos neque terret, neque movet. Siquidem Pontifices Romanos imperatorum subditos juratos aliquando fuisse dixit aliquoties jam Illyricus, sed nunquam probavit. Nos vero contra demonstravimus ex Chronico Mariani Scoti, Ludovicum imperatorem, Caroli Magni filium, jubente Papa Gregorio (sic enim loquitur Marianus) conjugem recepisse: et ex Aimoino lib. v. de rebus Gallorum cap. 24. mandato Adriani Papæ recessisse Carolum Calvum ab infestatione Ludovici junioris, imperato-

ris Romanorum: denique (ut omittam alia innumerabilia exempla supra citata) ex Radevico canonico Frisingensi lib. II. de rebus gestis Frederici I. cap. 70. Fridericum imperatorem Pontificis pedes osculatum, eique ex equo descendentem strepam tenuisse.

Secundo loco producit testem Nauclerum: « Porro Nauclerus, inquit, generatione 34. ordinationem Electorum tribuit Othoni III, hisce verbis: Hoc in tempore Electores imperii instituti leguntur: de quo aliqui scribunt, quod Otho III, cum hæredes ex se descendentes non haberet, constituit ex consilio principum Germaniæ, ut imperatore mortuo, in oppido Francofurt perpetuo fieret electio, Electoresque constituit tres Archiepiscopos etc. ». At Illyricus non satis germana fide sequentia verba prætermisit, quæ ita habent: itaque aiunt Gregorium V, cognita imperii imbecillitate, varietateque fortunæ; utque is, qui cæteris virtute præstaret, præset etiam dignitate; sanctionem tulisse de imperatore deligendo etc. Vide etiam quæ supra citavimus ex Nauclero, et plane perspicies quam bona fide auctores citet Illyricus.

Tertium testem esse vult, nescio quam additionem ad epistolas decretales: « Quin, inquit, et decretalium exemplaria quædam recens Lugduni impressa, habent additionem super cap. Venerabilem, quæ constitutionem septem Electorum Othoni III, tribuit, cui sane aliqua fides a Papistis tribuenda est ». Ista verò additio nihil omnino nos movet, tum quod sit Caroli Molinæ, hominis hæretici, et qui Romanum Pontificem non minus quam Illyricus oderat; tum quod sit glossa destruens textum, cum in ipso cap. Venerabilem, apertissimis verbis legatur, potestatem eligendi regem Romanorum, ad Principes Germaniæ ab Apostolica Sede pervenisse.

Quartum testem producit Theodoricum, a Niem: « Eodem modo, inquit, et Theodoricus Niemus, qui primum fuit multorum Paparum secretarius, postea Episcopus Verdensis, eidem Othoni Cæsari, et principibus imperii constitutionem septem electorum adscribit ». Hic vero non solum fidem, sed etiam prudentiam in Illyrico desiderare cogor: Siquidem Theodoricus a Niem in suo nemore, ut ipse etiam Illyricus post quatuor pagellas prolixè citat, nihil ejusmodi scribit, quin etiam (quod attinet ad Othonem III.) clarissimis verbis Illyrici mendacium coarguit.

Ait enim Electores primum institutos post obitum Henrici sancti, qui Othoni III successerat in imperio. Quo pacto autem Othoni III, tribuere potuit Niemus, id quod ipse scribit factum post obitum successoris ejus?

Quinto loco Albertum Krantzium testem profert: Quod, inquit, et Albertus Krantzius in sua Metropoli facit disertis verbis, sicut ei in aliis suis historiis.

Nunc plane, Illyrice, sapere cœpisti, qui diserta illa verba Krantzius non adscripsisti. Sed adscribemus nos, ut candorem pectoris tui omnes agnoscant. Sic igitur Krantzius lib. III. Metropolis cap. 40. « Ita perit sine prole (Otho III) prævaluitque electio, quam idem imperator cum Gregorio V. propinquo suo fecisset, quæque durat in hodiernum, ut non legitima successione quærat imperator (quomodo a memoria Magni Caroli videbatur inolitum) sed electione septem primitivorum principum assumatur ». Hæc sunt illa diserta verba Krantzius, ubi vides Gregorium Pontificem nominari, cum de constitutione Electorum agitur. Sed magis adhuc diserta sunt verba ejusdem Krantzius in lib. IV. Saxoniæ cap. 23. a nobis supra citata. In iis enim verbis illud ipsum legitur, quod Illyricus in præfatione hujus disputationis parasitarum Pontificiorum mendacium, et figmentum appellavit.

Sexto loco Nicolaum Cusanum testem producit, cujus integrum caput 4. libri III. de Concordantia Catholica suo libello inseruit. Sed is auctor ab Illyrico multum dissentit. Etsi enim docet non a solo Pontifice electores imperii institutos, sed a communi consensu imperii universi; docet tamen Summi Pontificis consensum, ad eam institutionem legitime faciendam primo loco necessario requisitam: non secus atque in concilio universali auctoritas, et consensus præsidis requiratur: « Concurrerebat, inquit, ad hoc consensus ipsius Gregorii V, tamquam unius Pontificis Romani, qui juxta gradum suum in consentiendo in communem Imperatorem interesse habet, recte, sicut in conciliis universalibus concurret in primo gradu auctoritas ipsius per consensum cum aliis omnibus ipsum concilium celebrantibus; vigor nihilominus definitionis non ab ipso primo omnium Pontifice, sed ex communi omnium, et ipsius, et aliorum consensu dependet ». Et infra: « ita quod puto in veritate consensum Romani Pontificis a principio intervenisse, dum isti Electores constituerentur. Unde

ipsi communi fungentes legatione omnium, qui Imperio subsunt, etiam totius sacerdotii, et Romani Pontificis, eligunt ». Hæc ille. Nihil igitur aliud Cusanus docet, nisi Summum Pontificem non per se solum, sed adhibito etiam aliorum consilio, et consensu, eam sanctionem edidisse.

Veruntamen in eo ab isto auctore dissentire cogimur, quod ipse auctoritatem præcipuam ejus institutionis ad consensum omnium eorum referat, qui ad imperium pertinent. Quod quidem nullo teste probat, nec probare potest. Nullus enim historicus refert talem aliquem popularem conventum, qualem Cusanus fingit, ad instituendos imperii Electores celebratum esse. Neque mirum videri debet, si Cusanus, vir alioqui doctissimus et diligentissimus, in ejusmodi rebus, quæ ab historiarum cognitione pendent, hallucinatus sit, siquidem ipsius ætate adeo magna erat ubique penuria veterum historicorum, ut ipse capite superiore ejusdem libri aliquoties referat, se apud nullum veterem auctorem legisse, imperium Romanum translatum fuisse a Græcis ad Carolum Magnum; et inde etiam colligat, neque Carolum Magnum, neque cæteros principes successores ejus, usque ad Magnum Othonem, vere ac proprie fuisse imperatores Romanorum. At hos manifestos esse errores, atque ex librorum inopia natos, ne Illyricus quidem negabit.

Accedit postremo, libros illos de Concordantia Catholica scriptos esse a Nicolao Cusano adhuc juvene, et in gratiam concilii Basileensis, atque eorum, qui tum nihil aliud magis optabant, quam aliquid dici, vel scribi, quo Romani Pontificis auctoritas minueretur; ex quo etiam fonte manaverunt illa verba: Vigor nihilominus definitionis, non ab ipso primo omnium Pontifice etc.

Itaque idem ipse postea maturior, multis de rebus aliter sensit et scripsit. Nam cum in secundo lib. de Concordantia Catholica passim evehat in sublime concilii Basileensis auctoritatem, postea tamen in epistola prima quæ est ad Rodericum, ejusdem concilii acta his verbis reprehendit: Visi sunt, inquit, illi obcæcatissimi viri in spiritu furoris fuisse, quando supra sacrum principem Ecclesiæ nescio qualem judicariam sibi vindicabant potestatem, et horridum nefas attentarunt, in sacrum principem suum sævientes, seipsos ab eodem, et universa per orbem Catholica Ecclesia perniciosissime